

หัวข้อวิทยานิพนธ์	"สมเด็จพระเจี๊ยะยนต์" พระองค์แรกในสยาม (The First Queen Regent in Siam)
ชื่อผู้เขียน	นางสาวดารณี ศรีหทัย (Miss Daranee Srihatai)
ระดับปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาสตรีศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กาญจณี ละอองศรี
ปีการศึกษา	2550

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาแนวคิด เพศสถานะ วาทกรรม และแนวคิดหลังอาณานิคม จากบทบาทของสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนาถในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ หรือในสมัญญานามว่า สมเด็จพระเจี๊ยะยนต์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรปเป็นครั้งแรก ตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน ถึง 16 ธันวาคม พ.ศ.2440 (ร.ศ.116) รวมระยะเวลา 9 เดือน โดยประเด็นสำคัญของปัญหาที่ทำให้สนใจศึกษาเรื่องสมเด็จพระเจี๊ยะยนต์ พระองค์แรกในสยามก็คือ สมเด็จพระเจี๊ยะยนต์เป็นผู้หญิงในสังคมที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางเพศสถานะอย่างเข้มข้นและอยู่ในสังคมที่ผู้หญิงได้รับการยอมรับน้อยกว่า แต่สมเด็จพระเจี๊ยะยนต์กลับได้รับแต่งตั้งให้ขึ้นว่าราชการแผ่นดินแทนองค์พระมหากษัตริย์อันเป็นการทำหน้าที่ของผู้ชาย ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมไม่เคยคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นได้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาว่า แนวคิดทั้งสามนี้จะนำมาวิเคราะห์เรื่องสมเด็จพระเจี๊ยะยนต์ได้อย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า ในกรณีสมเด็จพระเจี๊ยะยนต์ได้ก้าวขึ้นสู่บัลลังก์อันศักดิ์สิทธิ์ของพระมหากษัตริย์ได้นั้น โดยข้อเท็จจริงแล้วไม่ได้เกิดจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจชายเป็นใหญ่แต่ประการใด หากแต่เป็นการสร้างตัวแทนการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ซึ่งมีระยะเวลาทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างชัดเจนคือ ระหว่างเสด็จประพาสยุโรป 9 เดือนเท่านั้น โดยจัดให้มีระบบและกลไกในการกำกับ ควบคุมตัวแทนในลักษณะต่างๆ เช่น การใช้ภาษาที่แสดงความเป็นรองของผู้หญิง การรายงานเพื่อติดตามความเคลื่อนไหว การมีคณะที่ปรึกษาที่เป็นฝ่ายหน้าให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาราชการ พระบรมราชโองการที่กำหนดแนวทางปฏิบัติในพระราชกรณียกิจต่างๆ รวมถึงการจัดตารางวันและเวลาของการทำงาน ฯลฯ บริบทเหล่านี้แสดงว่า ความสัมพันธ์เชิง

อำนาจที่ชายเหนือหญิงยังคงดำรงอยู่เช่นเดิม เนื่องจากการกำหนดเป็นการใช้อำนาจของผู้ชายซึ่งผู้หญิงมีหน้าที่ปฏิบัติตาม ส่วนการสร้างความหมายให้สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรณิศจีร์ยนาถสุวดี มีบทบาทของพระมหากษัตริย์ไม่ได้เกิดจากการรื้อสร้างวาทกรรมด้านเพศสถานะในสังคมที่ผู้หญิงได้รับการยอมรับน้อยกว่า แต่เป็นการสร้างวาทกรรมใหม่ว่าด้วย "สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรณิศจีร์ยนาถสุวดี" เพื่อต้องการสื่อสารถึงความศิวิไลซ์ของสยามเท่านั้น สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรณิศจีร์ยนาถสุวดี ได้รับการยอมรับจากฝ่ายหน้าหรือผู้ชายด้วยสถานภาพของการเป็นผู้ชายและการเป็นตะวันตก

ผลของการศึกษาเรื่องสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรณิศจีร์ยนาถสุวดี พระองค์แรกในสยามทำให้ได้รับความรู้ที่ตำแหน่งสมเด็จพระราชินีทำหน้าที่เคียงคู่กับพระมหากษัตริย์ในพื้นที่สาธารณะ กลับมีภาระหน้าที่หลากหลายมากขึ้นทั้งในความเป็นครอบครัว และการมีบทบาทสนับสนุนต่อชาติและพระมหากษัตริย์ บทบาทของสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรณิศจีร์ยนาถสุวดี ที่นางงามบ้านมาสู่สาธารณะและดูแลราษฎรในลักษณะเป็นแม่ของชาติ เป็นต้นแบบของการปฏิบัติกรณียกิจของตำแหน่งสมเด็จพระราชินีในยุคต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน